

Abduselam ARVAS

Prof. Dr. Çankırı Karatekin Üniversitesi/Edebiyat Fakültesi/Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, Çankırı/Türkiye

Prof. Dr. Çankırı Karatekin University/Faculty of Literature/Department of Turkish Language and Literature/Department of Folk Literature, Çankırı/Turkey

eposta: aarvas@karatekin.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-7553-183X> - RorID: <https://ror.org/011y7xt38>

Atıf/Citation: Arvas. Abduselam. 2023. Kitab-ı Dedem Korkut'un İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(34), 529-547.

<https://doi.org/10.33692/avrsyad.1229126>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü /Article Types:	Derleme Makalesi/Dissertation Summary
Geliş Tarihi /Received:	03.01.2023
Kabul Tarihi/Accepted:	19.02.2023
Yayın Tarihi/Published:	20.03.2023

KİTAB-I DEDEM KORKUT'UN İZAHLI BİBLİYOGRAFYASI ÜZERİNE BİR DENEME*

ÖZ

Kitab-ı Dedem Korkut adlı eserdeki hikâyelerin uzun bir zaman boyunca sözlü gelenekte yaşadığı tahmin edilmektedir. Araştırmacılara göre, bu hikâyeler daha sonra meçhul bir müellif tarafından Türk dilinde ama Arap alfabesi ile yazıya geçirilmiştir. XV. yüzyılda, kesin adı bilinmeyen başka bir müstensih ise *Dresden* nüshasını istinsah etmiştir. *Vatikan* nüshası için ise henüz tam bir fikir beyan edilmemiştir. Neticede *Kitab-ı Dedem Korkut* adlı eserle ilgili şimdilik iki eski tarihli nüsha olduğu söylenmektedir. Bu eser, Oğuz Türkçesiyle yazılmasına karşın Türk halklarının müşterek eserlerinden birini teşkil etmektedir. Bu husus gerek geleneksel ve kültürel gerekse motif, tema gibi yapısal unsurlar açısından göze çarpmaktadır. Dahası bu hikâyeler hem Türkiye ve Gagauzya hem de Türkmenistan'da yakın dönemlere kadar sözlü gelenekte anlatılmaktaydı. Bu nedenlerden ötürü *Kitab-ı Dedem Korkut* Türk dünyası için önem arz eden bir eserdir. Nitekim eser, keşfedildiği günden itibaren bütün araştırmacıların dikkatini çekmiş ve üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar, özellikle Türkiye'de nicel olarak hayli bir yekûn tutmuş ve eser hakkında birkaç bibliyografya da hazırlanmıştır. Ancak bu bibliyografyalarda çalışmaların sadece künyeleri verilmiş, bunlara dair açıklamalar yapılmamıştır. Bütün bunlara karşın *Kitab-ı Dedem Korkut* adlı eserin hâlâ tam anlamıyla bir bibliyografyası hazırlanmış değildir. Şimdiye kadar *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında

* Bu makale, yazarın *Dede Korkut Destanı ve Kıpçak Sahası Epik Destan Geleneği* adlı doktora tezindeki "Giriş" in ikinci alt başlığı olan "1.2. Dede Korkut Destanlarıyla İlgili Yapılmış Çalışmalar" kısmından kısaltılarak üretilmiştir. Doktora tezine ait ilgili kısmın aslını bozmamak amacıyla metin içerik açısından pek değiştirilmemiş ancak araştırmaların tasnifi ile üslubu yeniden gözden geçirilmiştir. Yine tezin orijinalitesini bozmamak adına savunulduğu tarihten sonraki Dede Korkut araştırmaları bu yazıya eklenmemiştir.

Abdulselam Arvas

izahlı bibliyografya yazılmamış olması ise büyük bir eksikliktir. Bu makalede, *Kitab-ı Dedem Korkut* adlı eser hakkında izahlı bir bibliyografya denemesi yapılmıştır. Böylece ilk defa kısmî olarak *Kitab-ı Dedem Korkut*'un açıklamalı bibliyografyası hazırlanmıştır. Bu çalışmanın, ileride kitap düzeyinde bir izahlı bibliyografyaya öncülük etmesi umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut, araştırmalar, izah, bibliyografya, deneme.

AN ESSAY ON THE ANNOTATED BIBLIOGRAPHY OF THE *BOOK OF DEDEM KORKUT*

ABSTRACT

It is estimated that the stories in the *Book of Dedem Korkut* lived in the oral tradition for a long time. According to the researchers, these stories were later written down by an unknown author in the Turkish language but in the Arabic alphabet. Another copyist wrote the *Dresden* copy in the 15th century. About the *Vatican* copy, a complete opinion has not been declared for now. As a result, it is said that there are two old dated copies of this work temporarily. Although this work was written in Oghuz language, it constitutes one of the common works of Turkic peoples. This issue stands out in terms of both traditional and cultural elements, as well as structural elements such as motifs and themes. Moreover, these stories were told in the oral tradition both in Turkey and Gagauzia and in Turkmenistan until recently. For these reasons, the *Book of Dedem Korkut* is an important work for the Turkic world. Thus, the work has attracted the attention of all researchers since the day it was discovered and many studies have been done about it. These studies have increased in number especially in Turkey and several bibliographies have been prepared about the work. However, in these bibliographies, only the titles of the studies were given, and no explanations were made about them. Despite all this, a complete bibliography about the *Book of Dedem Korkut* has not been prepared yet. It is a great shortcoming that an annotated bibliography has not been written about the *Book of Dedem Korkut* until now. In this article, an annotated bibliography essay about the *Book of Dedem Korkut* has been written. Thus, first time, an annotated bibliography of the *Book of Dedem Korkut* was prepared partially. It is hoped that this work will lead to a book-level annotated bibliography in the future.

Key Words: Dede Korkut, researches, explanation, bibliography, essay.

Giriş

Türk kültürünün nadide eserlerinden biri olan *Kitab-ı Dedem Korkut* ilk defa H. O. Fleischer tarafından bulunmuş, 1815 yılında H. F. von Diez tarafından ise bir makale ile tanıtılarak bilim dünyasına duyurulmuştur. Bu tarihten sonra, *Kitab-ı Dedem Korkut* gerek yurtiçi gerekse yurtdışında üzerine hazırlanan çok sayıda çalışmadan ötürü bir disipline dönüşmüş, hatta konuya ilişkin olarak "Dede Korkut araştırmaları" kavramı ortaya çıkmış ve Azerbaycan Türklerinin *Korkutşinas* dedikleri "Dede Korkut uzmanları" yetişmiştir. Bu kapsamda yurtdışı çalışmalarla mukayese edildiğinde nicelik olarak Türkiye'de daha fazla

Kitab-ı Dedem Korkut'un İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme

araştırma ortaya konulmuştur.¹ Türkiye'de konuya dair yapılan araştırmalar ise eserin Berlin kütüphanesindeki nüshasının fotoğraflarının Ali Emirî Efendi tarafından memleketeye getirilmesiyle başlamıştır (Gökyay 2000: VIII; Çobanoğlu 2003: 24). Nitekim bu nadir eserin, Türkiye'ye gelmesiyle birlikte araştırmalar hızlanmış ve özellikle 90'lı yıllardan sonra konuya dair bilimsel yahut popüler tarzda yayın sayısında ciddi bir artış meydana gelmiştir. Üstelik konuyla ilgili araştırmalar sayısal açıdan artınca bibliyografya denemeleri de başlamıştır.

Bu anlamda Orhan Ş. Gökyay'ın, *Dedem Korkudun Kitabı* isimli eserinde o döneme kadar yapılan bazı çalışmalarını tafsilatlı bazılarını ise kısaca tanıttığını hatırlamak gerekir (Gökyay 2000). Yine *Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası* isimli kitabın 1971, 1973 ve 1975 yıllarında yayınlanan ciltlerinde mezkûr eserle ilgili çalışmaların künyelerine yer verilmiş, Süleyman Tülücü tarafından 1984 yılında yazılan "Dede Korkut Kitabı'nın Dünya Dillerine Tercümeleleri" başlıklı makalede ise bu eserin başka dillere tercümesi üzerine bir bibliyografya hazırlanmıştır (Alptekin 1989). Salahaddin Bekki (2015) ise Türkiye'deki yaklaşık bir asırlık çalışmaları tespit ederek, *Dedem Korkut Kitabı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme (Türkiye'deki Yayınlar 1916-2013)* başlığıyla bir bibliyografya yayımlamıştır. Başka bir bibliyografya denemesi ise Ramiz Asker ve Naile Asker (2017) tarafından iki cilt olarak *Kitabı-Dede Qorqud/Bibliyografik Gösterici* adıyla hazırlanmıştır. Yalnız, bu son dört bibliyografyanın, sadece araştırma künyelerine yer veren çalışmalar olduğunu belirtmek gerekir. Bunların haricinde Faik U. Denizer, "Dede Korkut Oğuznâmeleri Üzerine Yeni Çalışmalar" başlıklı makalesinde her ne kadar izahlı bir çalışma yapsa da yalnızca 4 eser incelediği için onun bu araştırması bir bibliyografya sayılamaz (Denizer 2006).

Bu araştırmada ise daha öncekilerden farklı olarak, *Kitab-ı Dedem Korkut*'un muhtasar izahlı bibliyografyasını hazırlamak amaçlanmaktadır. Söz konusu izahlı bibliyografya yurtiçi yayınları kapsamakta ancak yurtdışındaki bir çalışmayı da ele almaktadır. Yine, bir makalenin sınırlarını aşacağı ve bu araştırmada incelenen çalışmalar sayı olarak fazla olduğu için araştırma künyelerine dair uzun izahlara girişilmemiş ve makale, doktora tezinde incelenen çalışmalarla sınırlı tutulmuştur. Netice olarak bu makalede, *Kitab-ı Dedem Korkut* üzerine yazılan kitap, çeviri makale, bildiri, tez gibi bilimsel araştırmalar sistematik ve kronolojik² açıdan kısaca tanıtılıp, onlarla ilgili bazı hususlar için dipnotlar düşülmüştür.

¹ Hakkında yapılan çalışmaların sayısı göz önünde bulundurulduğu zaman *Kitab-ı Dedem Korkut* için alan (disiplin) kelimesinin kullanılması yanlış olmayacaktır. Nitekim gerek Almanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Rusça, Arapça, Farsça, Japonca, Çince gibi farklı dillerde gerekse Türkçe (Türkiye ve Azerbaycan) yayınlanan eserler karşılaştırıldığında çeviriler de dâhil olmak üzere 1864 yayımla Türkiye ilk, 451 yayımla Rusya ikinci sırada gelmektedir (R. Asker-N. Asker 2017).

² Bu makalede, çalışmalar kronolojik olarak verilmiştir ancak bazı eserler belli aralıklarla yeniden basıldığı için bu sıralama bir eserin ilk neşri dikkate alınarak yapılmıştır. Mesela, Orhan Ş. Gökyay'ın konuya dair ilk çalışması 1938'de yayımlanmasına karşın eserin 2000 yılındaki baskısı

1. *Kitab-ı Dedem Korkut* Hakkında Yazılan Kitaplar

Bibliyografik denemeler ile istinsah, faksimile, metin neşirleri gibi çalışmalar haricinde *Kitab-ı Dedem Korkut*'la ilgili yurtiçi ve yurtdışında gerek bilimsel gerekse popüler tarzda yazılmış çok sayıda inceleme vardır. Ancak bunların künyeleriyle ilgili açıklama yapmadan önce *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında bilgi veren eski tarihli birkaç kitabı anmak gerekir. Bu kapsamda, yaklaşık altı asır önce kaleme alınan Reşideddin'in *Câmiü't-Tevârih*'i ile Ay Beg Ed-Devâdârî'nin *Dürerü't- Tîcan*'ı adlı eserlerde hem Dede Korkut'un kendisi hem de *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında bilgiler mevcuttur.

Daha yakın dönemlerde ise Ahmet Cevdet Paşa'nın kaleme aldığı *Peygamberler ve Halifeler Tarihi* adlı eser de bunun bir başka örneğini teşkil etmektedir. A. Cevdet Paşa, eserinde Osmanlıların soyu hakkında değişik rivayetler olduğunu ve Türk şecerecilerin Osmanlıların, Oğuz'un büyük oğlu Kayı boyundan geldiğini belirtmektedir. Müellif, hanlığın, Oğuz Han'ın vasiyeti gereği Kayı ve evladına verildiğini, bunun da doğruluğunu ispatlamak için Türkmenlerin arasında Korkut Ata adında bir azizin olduğunu dile getirmektedir. Eserde, Dede Korkut tarafından saltanatın Kayı Han evladına geçerek, ahir zamana kadar süreceği ve Osmanoğullarının Kayı Han evladından olduğu belirtilmektedir³ (Ahmet Cevdet Paşa 1999: 1341).

Gerek *Peygamberler ve Halifeler Tarihi* gerekse *Câmiü't-Tevârih* ve *Dürerü't- Tîcan*⁴ gibi eski tarihli eserlerde Dede Korkut'tan bahsedilmesi çok eski dönemlerden itibaren *Kitab-ı Dedem Korkut*'un Türkler için ne kadar kıymetli olduğunu göstermektedir. 1800'lü yılların başında mezkûr eserin keşfedilmesi ise hakkında çok sayıda müstakil kitap yazılmasına vesile olmuştur. Böylece eski tarihli eserlerin dışında, konuya ilişkin müstakil olarak yazılmış telif, tercüme ve derleme tarzında pek çok kitabın varlığı nazar-ı dikkati celp etmektedir.

1.1. Telif Kitaplar

1. Orhan Ş. Gökyay. (2000). *Dedem Korkudun Kitabı*, İstanbul: MEB Yayınları.

Orhan Şaik Gökyay'ın hazırladığı bu çalışma, telif kitaplar içinde hem ilk ciddi araştırma olması hem de *Kitab-ı Dedem Korkut*'u bütün yönleriyle ele alması açısından önemli bir eserdir. Kitabında iki nüshayı tek metin hâlinde yayımlayan yazar, *Kitab-ı Dedem Korkut*'un *Dresden* nüshasını esas almış, *Vatikan* nüshasındaki farklılıkları ise italik olarak vermiştir. Orhan Ş. Gökyay, eserini yayımladığı tarihte, Dede Korkut üzerine yapılan neredeyse bütün araştırmaları derli toplu olarak değerlendirmiştir. Yine, tarihte ve

değerlendirilmiştir. Doktora tezi hazırlanırken kronolojik açıdan bazı hususlar gözden kaçırılrsa da burada sıralama bu ilkeye göre düzenlenmiştir.

³ *Kitab-ı Dedem Korkut*'un bizzat kendisinde bulunan bu bilgilerin Ahmet Cevdet Paşa tarafından rivayetlere dayalı aktarılması eserin o dönemde halk arasında mevcudiyetine delil teşkil edebilir.

⁴ *Yazıcızâde Oğuznâmesi* gibi başka eski yazmalarda Dede Korkut'tan bahsedilmektedir ancak doktora tezimizde bunlar incelenmediği için yazıya dâhil edilmemiştir.

Kitab-ı Dedem Korkut'un İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme

destanlarda Oğuzlar hakkında bilgi veren yazar, eserde izlenebilen tarihî olaylar ile hikâyelerde görülen tarih izlerinden söz etmektedir. O. Ş. Gökyay, hikâyelerin yazıya geçiriliş tarihi, yeri ve yazanı hakkındaki tartışmaları değişik âlimlerin görüşlerinden özetlemekte ve daha sonra konuyla ilgili kendi görüşünü dile getirmektedir. Ayrıca yazar, hikâyelerde geçen iller, nehirler, dağlar, ormanlar vb. gibi topoloji ile Oğuz ve kâfir beylerine ait kişiler gibi onomastiğe dair detaylı bilgiler aktarmaktadır. Hikâyelerin muhteva, dil ve kelimeleri yanında motiflerini de açıklayan Gökyay, çalışmasında örf ve adetlerden, yaşayış tarzından bahsederek bozkır yaşam tarzının destanlara yansıdığını ifade etmiş ve bunun getirdiği iktisadî hayattan da bahsetmiştir. Ciddî bir emeğin ürünü olan bu eserde motifler yazılıp, farklı cephelerden açıklanmasına rağmen bunların motif indekse göre hazırlanmamış olması bir eksiklik olarak görünmektedir. Bunun haricinde adı geçen eser kadar detaylı başka bir çalışma hâlâ yapılmış değildir.

2. M. Fahrettin Kırzıoğlu. (2000). *Dede-Korkut Oğuznâmeleri*, Ankara: AKM Yayınları.

Türkiye'de *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında hazırlanan ikinci önemli telif kitap M. Fahrettin Kırzıoğlu tarafından yayımlanmıştır. Bu kitapta Oğuznameler ve başka yazılı kaynaklardan hareketle Oğuzların Doğu Anadolu, Azerbaycan ve Gürcistan'a çok eski tarihlerden beri yerleştiği iddia edilmektedir. Tarihçi olması hasebiyle yazar, eserini tarihsel bakış açısıyla hazırlamış ve daha çok tarih kitaplarından yararlanarak *Kitab-ı Dedem Korkut*'ta bulunan yer ve şahıs isimlerinin gerçek olduğunu ispatlamak istemiştir. Nitekim M. F. Kırzıoğlu, *Kitab-ı Dedem Korkut*'ta geçen bazı isimlerin tarihte yer alan kişiler olduğunu belirtmekte ve bunların Arşaklılara dayandığını söylemektedir. Örneğin, onomastik bilgilerinden hareketle Arşak hanedanına mensup Bagavat adını Bamsı Beyrek ile ilişkilendirmektedir. Gene, yazar eserde yer isimlerinin tarihte ve günümüzde mevcut yerleşim bölgeleriyle bağlantısını kurmaktadır. Mesela *Kitab-ı Dedem Korkut*'ta geçen Ak-Saz'ın bugün Kars'ta bulunan Ağ-Kamışlık olduğunu ifade etmektedir. Yazar, özellikle onomastiğe dayanarak, *Kitab-ı Dedem Korkut* sayesinde Ermeni devletini kuran Arşaklıların, Türkmen ve Oğuz olduğunun açığa çıktığını belirtmektedir. Dahası Kırzıoğlu, araştırmasında çeşitli kaynakların yanı sıra *Tekmiletül-İber* (Abdullah Suphi Paşa), *Tarih-i Âlem* (Süleyman Hüsnü Paşa), *Resimli Türk Tarihi* (Rıza Nur), *Ermeniler* (Amasyalı Esad Uras) vb. gibi dokuz tane eski tarih kitabını daha referans göstererek Part İmparatorluğunu kuran Arşaklıların Türk olduğunu ileri sürmektedir. Bu anlamda M. F. Kırzıoğlu'nun *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında kaleme aldığı eseri ilgi çekicidir.

3. Muharrem Ergin. (1997). *Dede Korkut Kitabı I-II*, Ankara: TDK Yayınları.

Telif çalışmalar içinde dikkat çeken başka bir kitap da Muharrem Ergin'in kaleme aldığı *Dede Korkut Kitabı* adlı eserdir. M. Ergin, eserin dilbilgisi kısmı hariç, aşağı yukarı O. Şaik Gökyay'ın ele aldığı problemlere değinmiştir. İlk cildi giriş, metin ve faksimileden (tıpkıbasım) oluşan bu kitabın ikinci cildinde ise kelimeler indeksi ile *Kitab-ı Dedem Korkut*'un grameri incelenmiştir. Metin kısmında boyları, faksimile kısmında nüshaların orijinalini veren yazar, önce destanları özetlemiş, sonra bazı açılardan değerlendirmiştir. Örneğin

Abdulselam Arvas

yazar, Dede Korkut'un adını hem tarihî kaynaklarda izlemiş hem de bu ismin yayıldığı coğrafi alanları tespit etmiştir. M. Ergin ayrıca hikâyelerin muhtevası, niteliği, sayısı, son dönemde derlenen hikâyeler ile *Kitab-ı Dedem Korkut*'un coğrafyasını ve bu hikâyelerin ortaya çıkışı ile tespit edildiği tarihi tartışmaktadır. *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında yapılan çalışmalara yer veren yazar *Dresden* ve *Vatikan* nüshalarını mukayese etmiş, bu iki nüshanın edisyon kritiğini (tenkitli metin) yapmış ve *Vatikan* nüshasındaki farklı olan kelime ve harfleri dipnotta göstermiştir. Bu eser de konuya dair mühim araştırmalardandır. Nitekim daha sonraki çalışmalarda bu konuyu ele alan birçok araştırmacı benzer şekilde eseri incelemiş ve aynı başlıklarla araştırmalarını ortaya koymuştur.

4. Zeki Ömer Defne. (1988). *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Edebi Sanatlar Bakımından Bir Araştırma*, Ankara: TDK Yayınları.

Zeki Ömer Defne'nin kaleme aldığı bu araştırma telif kitaplar içinde çok farklı bir hususu dikkate almıştır. Eser, Fuad Köprülü'nün danışmanlığında hazırlanan bitirme tezinin daha sonra kitap olarak yayınlanmış hâlidir. Bu çalışma, *Kitab-ı Dedem Korkut*'u edebî sanatlar yönüyle inceleyen ilk ve tek eserdir. Yazar, ön sözden sonra mürsel mecaz, mübalağa, hüsn-i talil, tecahül-i arif, tariz, teşbih, istiare, teşhis ve intak, irsal-i mesel, tezat, kinaye ve seci gibi tüm edebî sanatları *Kitab-ı Dedem Korkut*'ta bulunan hikâyelere uygulamıştır. Neticede Z. Ömer Defne, bu araştırmada her edebî sanatı önce kısaca açıklamış, sonra da bu sanatın örneklerini eserdeki boylarda bularak yazmıştır.

5. Ali Duymaz. (1997). *Bir Destan Kahramanı Salur Kazan*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Ali Duymaz, araştırmasında *Kitab-ı Dedem Korkut*'un başkahramanlarından biri olan ve birçok boyda yer alan Salur Kazan üzerine müstakil bir çalışma hazırlamıştır. Yazar, araştırmasında *Kitab-ı Dedem Korkut* haricinde, Salur Kazan'ın Oğuz ve Kıpçak sahasında yer aldığı başka metinlerden hareketle onun tarihî kişiliği ile kahramanlık yönünü ele almış ve bu örnek metinleri de çalışmasına eklemiştir. Salur Kazan'ın Akkoyunlular devrinde ya da daha erken bir dönemde (X.-XI.) ortaya çıktığını belirten A. Duymaz, adının yayıldığı coğrafyayı da Orta Asya, Horasan, Azerbaycan ve Kuzey Doğu Anadolu bölgesi olarak göstermektedir. Yazar, evvela *Kitab-ı Dedem Korkut* ile tarihî belgelerden hareketle Salur Kazan'ın Oğuzlarla ilgili kaynaklardaki yerini belirlemiş, daha sonra Türkmen sözlü rivayetleri ile Türkmen, Kazak ve Tatar destanlarında aldığı rolü tespit etmiştir. Mesela Duymaz, Salur Kazan'ın Kazakların "Kobilandı Batır Destanı" ve Tatarların "Ak Kübek Destanı"nda bir karakter veya kahraman olarak işlendiğini ifade etmiştir.

6. Semih Tezcan-Hendrik Boeschoten. (2000). *Dede Korkut Oğuznâmeleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Semih Tezcan ve Hendrik Boeschoten'in müşterek hazırladıkları "*Dede Korkut Oğuznâmeleri*" isimli çalışma da "Dede Korkut araştırmaları"na katkı sağlayan önemli bir eserdir. Bu kitapta, transliterasyon usulü kullanılarak *Dresden* ve *Vatikan* nüshaları ayrı ayrı yeni bir okuma denemesiyle ortaya konulmakta ve bu alandaki en iyi metin neşirlerinden birini teşkil etmektedir. Yazarlar, kitabın girişinde çalışmanın metodundan bahsetmiş,

Kitab-ı Dedem Korkut'un İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme

transkripsiyon ve transliterasyon yöntemini açıklamış ve metin neşrinde kullandıkları işaretler ile uyguladıkları yazım ve noktalama kurallarını belirtmiştir.

7. Semih Tezcan. (2000). *Dede Korkut Oğuznâmeleri Üzerine Notlar*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

"Dede Korkut araştırmaları" hakkındaki dikkat çekici araştırmalardan bir diğeri de *Dede Korkut Oğuznâmeleri Üzerine Notlar* adlı kitaptır. Semih Tezcan'ın kaleme aldığı bu eser, *Dede Korkut Oğuznâmeleri* adlı kitabın okunuşu temelinde Vatikan ve Dresden nüshalarındaki sorunlu veya yeni bakış açısıyla okunan kelimeler üzerine açıklamaları ihtiva etmektedir. Eserin "Başlangıç Notları"nda çalışmanın metodunu kısaca izah eden yazar, "bre/mere" sözcüğünü diğer okuyuşları da dikkate alarak çeşitli açılardan inceleyip açıklamıştır. Dahası, S. Tezcan bu kitapta M. Ergin ile O. Ş. Gökyay'ın okuma hatalarını hem tespit ederek kendi okumasındaki kelimelerin doğruluğunu çeşitli kaynaklardan deliller gösterip ispatlamış hem de bu müelliflerin doğru okunan kelimelerini kabul ederek yeni örneklerle teyit etmiştir.

8. İsmet Cemiloğlu. (2001). *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerine Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*, Ankara: TDK Yayınları.

İsmet Cemiloğlu'nun, *Kitab-ı Dedem Korkut* adlı eserin cümle yapısı ile ilgili çalışması esasında doktora tezinin gözden geçirilmiş hâlidir. Yazar, bu kitapta M. Ergin'in metin neşrinin esas alarak, mezkûr eserin hikâyelerindeki kelime grupları, cümle gibi problemlerini ele almış ve eseri söz dizimi (sentaks) açısından incelemiştir.

9. Osman Fikri Sertkaya. (2006). *Dede Korkut Kitabı Dresden Nüshasının 'Giriş' Bölümü*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Kitab-ı Dedem Korkut'un farklı bir okuma denemesi Osman Fikri Sertkaya tarafından yapılmış olup, bu çalışmada eserin sadece Dresden nüshasındaki "Giriş" (Mukaddime) kısmı incelenmiştir. Kitabı dört bölüm hâlinde hazırlayan yazar, evvela Dresden nüshası üzerine yapılan çalışma ve yayınları incelemiş ve sonra da bu nüshaya ait *Mukaddime*'nin renkli tıpkıbasımı (faksimile) ile onun yeni okunuşuna yer vermiştir. O. F. Sertkaya, araştırmasının sonraki bölümünde, *Mukaddime*'de geçen yetmişden fazla kelimeyi açıklamakta ve kelime okunuşlarında Semih Tezcan'a katılmadığı hususları dile getirmektedir. Yazar, son bölümde, *Mukaddime*'deki dört soylamayı geleneksel Türk şiir yapısına göre incelemekte, bunların hece vezniyle yazıldığını belirtmekte ve asli yapılarını tahlil etmektedir.

10. Mustafa Sinan Kaçalın. (2006). *Oğuzların Diliyle Dedem Korkud'un Kitabı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Mustafa S. Kaçalın, "Dede Korkut araştırmaları" hakkında *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı* başlıklı bir telif çalışma kaleme almıştır. Yazar, farklı okuma denemesi olan bu eserinde, metni hem transkripsiyon hem de günümüz Türkçesi açısından hazırlamıştır. M. S. Kaçalın, metin neşrinde bugünün söyleyişine uzak kelimeleri günümüze uyarlamış, kelimelerin hazinesine dokunmamış, anlaşılamayacağını düşündüğü kelimeleri araç içinde

ve kitap sonunda abece dizisiyle vermiştir. Kitap ön söz, mukaddime ve on iki destandan müteşekkildir.

11. *Mustafa Sinan Kaçalin. (2006). Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi, İstanbul: Kitabevi Yayınları.*

Mustafa S. Kaçalin, konuya ilişkin olarak *Vatikan* nüshasından faydalanıp *Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-namesi* adıyla bir çalışma daha yazmıştır. Yazar, kitabında bu nüshadaki altı hikâyenin transkript edilmiş metnini verdikten sonra kelimelere dair açıklamalar yapmış, dizin ve sözlük de hazırlamıştır. Yazara göre, *Vatikan* nüshası daha önce Orhan Ş. Gökyay'ın çalışmasında metin içerisine italik yazıyla eklenmiş, Muharrem Ergin'in çalışmasında dipnotla verilmiştir. M. S. Kaçalin, bu nüshanın transkripsiyonlu tam metninin ilk defa bu eserde kendisi tarafından hazırlandığını ifade etmiştir. Oysa Tezcan-Boeschoten'in 2000 yılında basılan eseri *Dresden* nüshasıyla beraber *Vatikan* nüshasının da transkripsiyonlu metnini içermiştir. Ancak, Kaçalin kendi kitabının 1998'de hazırlanıp TDK'ya verildiğini, fakat yedi yıl boyunca bekletilip bir türlü basılmadığını belirtmektedir. Muhtemelen bundan dolayı, kitabında yukarıdaki ifadeyi kullanmıştır.

12. *Bekir Sami Özsoy. (2006). Dede Korkut Kitabı, Ankara: Akçağ Yayınları.*

Bekir Sami Özsoy, M. Ergin'in metin neşrinden istifade ederek *Kitab-ı Dedem Korkut'u* yeniden okumayı denemiştir. *Dede Korkut Kitabı (Transkripsiyon-İnceleme-Sözlük)* başlıklı çalışmada yazar, öncelikle Dede Korkut'un ismi üzerinde durmuş ve bu nadir eseri tanıtmıştır. İlk bölümde eserin nüshaları karşılaştırılmış, *Dresden* nüshasındaki hikâyelerin sayısı, muhtevası ve özellikleri anlatılarak hikâyeler özetlenmiş ve ayrıca tarihî kaynaklarda Dede Korkut ile *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Sonraki bölümde *Dresden* nüshasının orijinalini, altına da transkripsiyonlu metnini veren B. S. Özsoy araştırmasına sözlük eklemiş ve son olarak da hikâyelerdeki edebî sanat örneklerini sıralamıştır. Özsoy, eserdeki edebî sanatları uzun bir aradan sonra inceleyen başka bir araştırmacıdır.

1.2. Çeviri/Aktarma Kitaplar

1. *Şamil Allahverdi Cemşidov. (1990). Kitâb-ı Dede Korkud (TTA: Üçler Bulduk), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.*

Tespitlerimize göre 2009 yılına kadar *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında Türk lehçeleri arasında üç çeviri/aktarma çalışması yapılmıştır. Bunlardan iki tanesi Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine, bir tanesi de Kırgız Türkçesine aktarılmıştır. Bu kapsamda çalışmaların ilki, Üçler Bulduk tarafından Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine çevrilen *Kitâb-ı Dede Korkud* adlı eserdir. Şamil Allahverdi Cemşidov'un, doktora tezinden kitaba dönüştürdüğü bu kitap "Dede Korkut araştırmaları" açısından önemli bir çalışmadır. Eserdeki en büyük eksiklik, Türk halklarının ortak miraslarından biri olan *Kitab-ı Dedem Korkut*'un yazar tarafından sadece Azerbaycan Türklerinin millî destanı olarak gösterilip vurgulanmasıdır. Şamil A. Cemşidov, evvela dünyanın değişik ülkelerinde bu eser

Kitab-ı Dedem Korkut'un İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme

hakkında yapılan çalışmaları tanıtmış ve burada geçen yer isimlerini vererek bunların her birini Azerbaycan'ın bir bölgesinde göstermiştir. Daha sonra eserdeki hikâyelerin konusu, ana fikri ve verdiği mesaj üzerinde duran yazar, ayrıca *Kitab-ı Dedem Korkut*'u şekil açısından inceleyip hikâyeleri bedii hususiyetlere göre tahlil ederek onlardaki tasvir ve ifade vasıtalarını irdelemiştir. Ş. A. Cemşidov son olarak eserin motiflerinden hareketle *Kitab-ı Dedem Korkut*'un etkisiyle teşekkür eden halk hikâyelerini değerlendirmiş ve bu motiflerin ortak noktaları üzerinde durmuştur.

2. *Kemal Abdullah. (1997). Gizli Dede Korkut (TTA: Ali Duymaz), İstanbul: Ötüken Yayınları.*

Kitab-ı Dedem Korkut'la ilgili Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine çevrilen ikinci çalışma Kemal Abdullah'a ait *Gizli Dede Korkut* başlıklı eser olup, Ali Duymaz tarafından hazırlanmıştır. Yazar, kitapta mezkûr eserin sözlü dönemden yazıya, mitolojiden edebiyata geçiş aşamasında bir ürün olarak değerlendirmekte ve bir yönüyle destan, bir yönüyle yazılı edebiyat geleneğine dayandığını söylemektedir. Gerek muhteva ve tipler, gerekse dil ve üslup özellikleri bakımından *Kitab-ı Dedem Korkut*'u geçiş eseri olarak niteleyen K. Abdullah, araştırmada mitolojik ekolün yanı sıra psikoanalitik tahlillerden de istifade etmiştir. Yazarın, *Kitab-ı Dedem Korkut* ile Yunan mitolojisi arasında mukayeseler yapması ve "söz-yazı", "kaos-kozmos", "cehalet-bilgi" gibi çeşitli zıtlık ve mücadeleler temelinde eseri değerlendirmesi dikkat çekmektedir.

3. *İbragim Abduvaliyev-Tamara Abılkasımova-Gülnara Satimkulova. (2004). Korkut Ata Kitebi (Türk Elderinin Bayırkı Dastanı), Bişkek: Yayınevi yok.*

Her ne kadar *Kitab-ı Dedem Korkut* Kırgızlar arasında tespit edilememişse de bu eser Türk halklarının ortak mirası olduğu için Kırgız bilim adamlarının da dikkatini çekmiştir. Bu manada metin aktarımıyla çeviri, içindeki orijinal yazılarla telif sayılabilecek bir çalışma da *Korkut Ata Kitebi* adıyla Kırgızistan'da basılmıştır. Nitekim Azerbaycan Türkçesiyle yayınlanan *Kitabi-Dede Korkud* adlı eserdeki *Mukaddime* ve on iki boy 2004 yılında İbragim Abduvaliyev, Tamara Abılkasımova ve Gülnara Satimkulova tarafından Kiril alfabesiyle Kırgız Türkçesine aktarılmıştır. Kırgızistan'da *Korkut Ata Kitebi* adıyla hazırlanan bu çalışma *Dresden* nüshasının orijinaline dayanan ve 1988 yılında Azerbaycan'da basılan metni esas almıştır. İbragim Abduvaliyev Kırgızca çeviriye giriş yazısı yazmış, Tamara Abılkasımova ve Gülnara Satimkulova ise hazırladıkları kısa bir bibliyografyadan sonra "Til Baylığı-Eldin Tarihinin Küzgüsü" (Dilin Zenginliği, Halk Tarihinin Aynasıdır) başlığıyla eser hakkında orijinal bir yazı kaleme almıştır. Bunun dışında, eserin sonuna sözlük, yer ve isimler dizini eklenmiştir.

1.3. Derleme Kitaplar

1. *Saim Sakaoğlu. (1998). Dede Korkut Kitabı/İncelemeler-Derlemeler-Aktarmalar I-II, Konya: Sel-ün Yayınları.*

Kitab-ı Dedem Korkut hakkında derleme makale ve bildiriler ile metin neşirlerinin bir araya getirilmesinden oluşan bir çalışma da mevcuttur. Saim Sakaoğlu tarafından kaleme alınan iki ciltlik bu eser dört bölümden oluşmuştur. Yazar, ilk bölümde kendi makale, bildiri, konferans, mülakat, tanıtım yazısı gibi çalışmalarını toplamış, daha sonra Dede Korkut hikâyelerinin Türkiye'deki anlatımları başlığı altında Beyrek, Tepegöz ve Deli Dumrul boylarının sözlü gelenekte yaşayıp, öğrencileri tarafından derlenen varyantlarını sıralamıştır. Daha önce İsmail Kaynak tarafından Rusçadan Türkçeye çevrilen Jirmunskiy'e ait bir makaleyi de bu kitaba dâhil eden S. Sakaoğlu, son olarak çeşitli metinler ile Beyrek, Tepegöz, Deli Dumrul gibi boylara, Dede Korkut'un efsanevî hayatı etrafında anlatılanlara ve yayımlanmış metin neşirlerine yer vermiştir.

2. *Kitab-ı Dedem Korkut* Hakkındaki Birkaç Çeviri Makale

Kitab-ı Dedem Korkut adlı eser üzerine Türkçe olarak bugüne kadar çok fazla sayıda makale yayımlanmıştır. Bu makalede onların hepsini tanıtmak mümkün olmadığından ötürü sadece başka dillerde yazılan ve Türkçeye tercüme edilen bazı araştırmalar hakkında bilgi verilecektir. Bu manada ilki Rusçadan diğer ikisi İngilizceden Türkçeye çevrilen bu makaleler hakkında kısaca bilgi verilebilir.

1. V. M. Jirmunskiy. (1975). "Salur Kazan'ın Çadırının Yağmalanması Hikâyesi ile İlgili Tarihî Kaynaklar" (Çev. İsmail Kaynak), *Selçuklu Araştırmaları Dergisi IV*, s. 285-297.

Kitab-ı Dedem Korkut'taki önemli bir kahraman olan Salur Kazan hakkında V. M. Jirmunskiy'in kaleme aldığı, İsmail Kaynak tarafından Rusçadan tercüme edilen bu makalede, eserdeki ikinci boy üzerinde durulmuştur. Jirmunskiy, eserdeki birçok şiirde Oğuzların IX.-X. asırda Sırderya boylarındayken oluştuğunu ve Oğuz göçleriyle birlikte bu şiir parçalarının Kafkasya ve Anadolu'ya geldiğini söylemektedir. Yine, Bayındır boyunun Oğuzlara hükmettiği Akkoyunlular döneminde, Bayındır Han'ın Oğuzların efsanevî hükümdarı sayıldığını ancak eski destan geleneğinden destek görmediğini ifade eden yazar, buna delil olarak onun adına oluşan münferit bir destanın olmayışını göstermektedir. Yazara göre, Bayındır Han hikâyelerde pasif rol alarak destanların daha eski kahramanı Salur Kazan'ın yerine geçmiş, Salur Kazan ise Yakın Doğu'da Bayındır'ın damadı olup aktif rol üstlenmiştir. Dede Korkut hakkında ise tarihî kaynaklardan bilgi vererek onun halk arasında bilici-kâhin olduğunu belirten Jirmunskiy, mezarının Kasalı kasabasında olduğuna dair bir inanış bulunduğunu söylemekte ve Salur Kazan hakkında Orta Asya'daki sözlü hikâyelerden bahsederek bu hikâyenin, konusunu tarihî gerçeklerden aldığını ileri sürmektedir. Yazar, sözlü rivayet ve tarihî belgelerden hareketle bu hikâyenin temelini Oğuzlar ile Peçeneklerin savaşlarına dayandırmakta ve Peçeneklerin, Salur Kazan hikâyesinde yumuşatıldığını ve Peçeneklerin yerini Gürcü kâfirlerinin aldığını söylemektedir. Kısaca Jirmunskiy'e göre, bu boy IX. yüzyılda Oğuz-Peçenek mücadelelerine dayanmakta ve bu tarihî olaylar hikâyede değişik şekillerde yansımaktadır.

2. S. Walker Warren. (1979). "Bir Halk Destanı Olarak Dede Korkut Kitabı" (çev. Ahmet Edip Uysal), *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.3, s.33-40.

Kitab-ı Dedem Korkut'un İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme

Konuyla ilgili başka bir çeviri makale, Warren S. Walker tarafından kaleme alınmış olup, burada *Kitab-ı Dedem Korkut* Homeros'un, Virgilius'un, Dante'nin yazdığı eserlere benzetilmiş ve dünya edebiyatının şah eserleri arasında gösterilmiştir. Eserin edebî bir üründen ziyade, anonim ve halk içinden çıkan ve yaşayan bir kitap olduğunu söyleyen yazar, bu düşüncesini bazı boylardaki (2., 3., 5., 6., 8., 11., 12.) olayların ve bazı anlatım özelliklerinin incelenmesine dayandırmıştır. Örneğin, yazar bu eser bir şahsın kaleminden çıksaydı, kompozisyon açısından ilk hikâye olan Boğaç Han yerine, daha uygun bir hikâye konulabilirdi, demektedir. Yine, Warren'a göre hikâyede rastlanan mantıksızlıklar, bir edebî üründe bulunmaması gereken tarzda olup, Dede Korkut bir şahsın eseri olsaydı, 12 destanın birbirini desteklemesi gerekirdi. Oysa her biri müstakil, ayrı kahramanların hikâyesi olan eserde 11. destanın sonunda Alp Rüstem'in gençliğinde yaptığı bir hata ve başka anımsatma ve hatırlatmalar olmamalıydı. Bu münferit ve bağımsız parçacıklara atıf yapılmazdı. Üstelik destanlardaki evrensel temalar, eserin menşeinin halk olduğunu gösteriyor (Örneğin Bamsı Beyrek, Tepegöz vs. hikâyeleri). Tepegöz'ün temelini kuğu kızı motifine dayandıran müellif, eserin üslup açısından da halk menşeli olduğunu belirtmektedir: "Eserin % 35'i manzumdur ve manzum eserler okunmak için değil, çalınıp söylenmek için teşekkül etmişlerdir". Ayrıca, kalıplaşmış ifadelerin, eserin halk menşeinin gösterdiğini ve eserin, ozanlar tarafından çalınıp söylenmesi için teşekkül ettiğini dile getiren araştırmacı kitabı yazıya geçiren müellif meselesini ise değerlendirmeye almamıştır.

3. İlhan Başgöz (1998). "Dede Korkut Destanında Epitetler" (Çev. Nebi Özdemir), *Milli Folklor*, S.37, s.23-35.

Nebi Özdemir tarafından "Dede Korkut Destanında Epitetler" adıyla Türkçeye çevrilen İlhan Başgöz'e ait "Epiteths in The Book of My Grandfather Korkut" başlıklı makale eseri farklı açıdan ele alan bir yazıdır. İ. Başgöz, araştırmasında birkaç bilim adamının epitetlere dair görüşlerini kısaca aktarmıştır. Örneğin, Milman Parry epitetlerin bağlı oldukları isimleri uzatarak vezne uydurduğunu ve isimle başka bir alakasının olmadığını; Bowra, bir kahramanı ötekilerinden ayırmaya yaradığını; William Whallon, bağlı olduğu kahramanın karakterini doğru olarak belirttiğini; Gregory Nagy, küçük bir kapsüle sıkıştırılmış epizot olduğunu belirtmişlerdir. *Kitab-ı Dedem Korkut* adlı esere bu görüşleri uygulayan yazar, epitetlerin temelini Şamanizm'e dayandırmış ve Osmanlılarda varlığına dikkat çekmiş, epitet türlerini ise temelde iki kısma ayırmıştır: 1) Kısa ve 2) İsme doğrudan bağlı, uzun söz kalıpları. Dahası Başgöz, destanda kahramanların renk, insanî özellikler, mitsel nitelikler, fiziki özellikler, hayvan adları gibi epitetlerle tavsif edildiğine işaret etmiş ve bunların örneklerini sıralamıştır.

3. *Kitab-ı Dedem Korkut* Hakkında Sunulan Bildiriler

Kitab-ı Dedem Korkut adlı eser hakkında sempozyum, kolokyum ve kongre gibi birçok ilmî toplantıda farklı araştırmacılar tarafından bildiriler sunulmuş ve konu çeşitli açılardan incelenmiştir. Burada söz konusu birkaç çalışmaya değinmek faydalı olacaktır.

Abdulselam Arvas

1. Saim Sakaoğlu. (1988). “Bey Böyrek Hikâyesindeki Kıyafet Değişirme Motifi ile Diğer Bazı Motiflerin Anadolu Masallarında Görülmesi”, *I. Sovyet-Türk Kolokiyumu, Bakü*.⁵

Saim Sakaoğlu, “Bey Böyrek Hikâyesindeki Kıyafet Değişirme Motifi ile Diğer Bazı Motiflerin Anadolu Masallarında Görülmesi” başlıklı bildirisinde motif kavramını kısaca tanımlamış ve Bamsı Beyrek’in motif açısından zengin olduğunu belirtmiştir. “Kıyafet değişirme” motifinin destan ve halk hikâyelerinde yer aldığını ifade eden yazar bu motifin kayıp birilerini bulmak, zor durumdan kurtulmak gibi durumlar için kullanıldığını belirtmiştir. S. Sakaoğlu’na göre, bu *boyd*deki birçok motif Anadolu masallarında bulunmakta, onun için bu destanın, pek çok masalın çıkış noktası olarak değerlendirilebileceğini iddia etmektedir.

2. Saim Sakaoğlu. (1995). “W. Radloff’un Manas Destanı ile Dede Korkut Kitabının Destansı Yapıları”, *Manas Destanının 1000. Yılı Uluslararası Sempozyumu, Bolu*.⁶

Saim Sakaoğlu, *Manas Destanı* ile *Kitab-ı Dedem Korkut*’u mukayese ettiği bildirisinde bu destanların İslamiyet öncesi Türk hayatına dair izlerini taşıdığını, XV. yüzyılda tarihî kaynaklarda yer almaya başladığını ancak bunların teşekkül tarihinin daha erken dönemler olduğunu söylemektedir. Her iki destanda ortak söyleyişler görüldüğünü belirterek kıyaslamalar yapan yazar *Boğaçhan Boyu*’nda “attan aygır, deveden buğra kestirme” ifadelerinin *Manas Destanı*’nda “sayısız taylar bağlatıp, bir tepe gibi et yığdı, bir göl gibi çorba yığdı” şeklinde geçtiğini ifade etmektedir. Yazar ortaklıklardan hareketle, bu eserlerde alışlagelmiş söyleyişleri aşan, dinleyicileri etkileyen bir destan yapısının varlığına dikkati çekmektedir.

3. Öcal Oğuz. (1997). “Dede Korkut Kitabında Anlatım Ortamı İçinde Ozan”, *VI. Lord Beyts Konferansı Dedem Korkut Kitabı’nın 1300. Yılı Uluslararası Sempozyumu, Bakü*.⁷

Öcal Oğuz, bu bildiride *Kitab-ı Dedem Korkut* üzerine çok sayıda çalışma olmasına rağmen, bunların metin merkezli olduğunu vurgulamakta, eserin yeni kuram ve metotlar ışığında tekrar incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Yazar, bu düşüncelerden hareketle diğer çalışmalardan farklı olarak eseri bağlam merkezli incelemiş ve efsanevî ozan Dede Korkut’tan ziyade, bu metni anlatan muhtemel ozan ve hikâyelerde geçen ozan tipi üzerinde durmuştur. Ö. Oğuz, “Kolça kopuz götürüp ilden ile bigden bige ozan gezer” ibarelerinden yola çıkarak, XV. yüzyılda ozanların kopuz çaldığını, farklı şehirleri gezdiğini, üst tabakadaki beyler için sanatlarını icra ettiğini söylemektedir. Bamsı Beyrek hikâyesinde,

⁵ Yayınlanmamış bu bildiri, daha sonra 1994 yılında *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1988 dergisinin 36. cildinin 1988. sayısı ile yazarın *Dede Korkut Kitabı/İncelemeler-Derlemeler-Aktarmalar I* adlı eserinde yayınlanmıştır.

⁶ Yayınlanmamış bu bildiri, daha sonra yazarın *Dede Korkut Kitabı/İncelemeler-Derlemeler-Aktarmalar I* adlı eserinde basılmıştır.

⁷ Yayınlanmamış bu bildiri, ayrıca 1998 yılında *Milli Folklor* dergisinin 37. sayısı ile yazarın *Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları* adlı eserinde yayınlanmıştır.

Kitab-ı Dedem Korkut'un İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme

Beyrek'le ozanın karşılaşması neticesinde ozanın bir atının olmadığını ve Beyrek'in ona atını verdiğini söyleyen Oğuz, o dönemdeki ozanların geçimlerini toy ve düğünlerde çalıp söyleyerek kazandıklarını ifade etmekte ve onların fakir, ama itibar sahibi olduklarını belirtmektedir. Netice itibarıyla, destandaki abartılı ifadelerin, ozanlar tarafından beylerin cömert görülme arzusunun bir sonucu olduğu ve bunun görülmesi için de anlatım ortamını hesaba katan halkbilimi yöntemlerinin kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır.

4. Fatma Ahsen Turan. (1997). "Dede Korkut ile Oğuz-namedeki Ortak Formüller", V. Milletlerarası Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri, C.II, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 299-308.

Fatma Ahsen Turan, "Dede Korkut ve Oğuz-namedeki Ortak Formüller" başlıklı bildirisinde, *Dürerüt't-Tican* ve Yazıcızade'deki Oğuznâme parçalarını *Kitab-ı Dedem Korkut* ile mukayese etmiş ve Albert Lord'un *formül nazariyesinden* (sözlü kompozisyon teorisi) hareketle *Dürerüt't-Tican*'daki Oğuznâme'nin *Kitab-ı Dedem Korkut*'a kaynaklık ettiğini belirtmiştir. İki Oğuznâme'yi inceleyen yazar, burada bazı Oğuz beyleri ile olaylardan bahsedildiğini, bunun ise *Kitab-ı Dedem Korkut*'taki hikâyelerin özeti mahiyetinde veya ilgili eserdeki cümle tekrarlarından müteşekkil olduğunu ifade etmiştir. Yazar, yaptığı mukayeseler neticesinde *formüllerin* sözlü metinlerin teşekkülünde yapısal açıdan rol aldığını ve bu durumun ise destan dilinin varlığına işaret ettiğini söylemiştir.

5. Ali Berat Alptekin. (1998). "Dede Korkut Hikâyelerinde Kalıp İfadeler", *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni, Konya*.⁸

Ali Berat Alptekin, kaleme aldığı bildiriye değişik bilim adamlarının görüşlerinden hareketle *formül* ile *formeli* tanımlamakta, Stith Thompson'a ait "Motif İndeks" adlı eserde kalıp ifadeler Z0-Z99 arasında yer verildiğini belirtmekte ve kalıp ifadelerin masal, hikâye gibi anlatılarda sıkça bulunduğunu söylemektedir. Yazar, *Kitab-ı Dedem Korkut* boylarında kalıp ifadelerin hikâyelerin başında, ortasında ve sonunda bulunduğunu dile getirmekte ve bunları kendi içinde alt başlıklara ayırarak örneklendirmektedir. A. Berat Alptekin, eserdeki kalıp ifadelerin masallardakilerle benzer olduğunu, ancak yazan kişi tarafından metnin masal havasına sokulmadığını sözlerine eklemektedir.

6. Ali Duymaz. (1998). "Dede Korkut Kitabında Alplığa Geçiş ve Topluma Katılma Törenleri Üzerine Bir Değerlendirme", II. Uluslararası Dede Korkut Kolokyumu, Bakü.⁹

Kitab-ı Dedem Korkut'u, Mircea Eliade'nin *Kutsal ve Dindışı* eserinden istifade ederek tahlil eden Ali Duymaz bildirisinde ilgi çekici noktalara temas etmiştir. Yazar, tahkiyeye

⁸ Yayınlanmamış bu bildiri, daha sonra 2002 yılında *İslamiyet Öncesi Türk Destanları* adlı kitapta yayınlanmıştır.

⁹ Yayınlanmamış bu bildiri, 1999 yılında *Gazi Eğitim Fakültesi* dergisinin Dr. Himmet Biray özel sayısında, 2002 yılında *İslamiyet Öncesi Türk Destanları* adlı kitapta ve 2004 yılında ise *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1998* dergisinin 46. cildinin 1. sayısında yayınlanmıştır.

Abdulselam Arvas

dayalı anlatılarda (destan, masal vb.) doğum, ergenliğe geçiş, düğün ve ölüm gibi epizodik yapının gerçek hayatla benzerlik taşıdığına dikkati çekmekte, destan ve mitolojide ölümün genellikle anlatılmadığını ifade etmektedir. A. Duymaz, bundan hareketle *Kitab-ı Dedem Korkut*'un Oğuz toplumunun değer ve kutsal dünyasını gelecek nesillere kavratma fonksiyonuna sahip olduğunu söylemekte ve eserde ölümden pek bahsedilmediğini, düşmanla mücadele, doğum ve ergenliğe geçiş ile düğün kısımlarının ayrıntılı olarak açıklandığını sözlerine eklemektedir. Müellif, *Kitab-ı Dedem Korkut*'taki ergenliğe geçiş (alplığa geçiş) törenlerini fizikî ve biyolojik bir varlık olarak insan, ölüm simgeciliği, yeniden doğma simgeciliği, vahşi hayvanlarla mücadele, sırların ifşası, baba ile mücadeleler başlıkları altında örneklendirerek vermektedir. Yazara göre, eserde avcı-göçebe toplum yapısına ait unsurlar yanında, mistik öğeler de oluşmuştur. Anadolu'ya gelen ve medeniyet değiştiren Oğuz aşiretleri içinse bu gayet normal bir durumdur.

7. *Metin Ergun. (1998). "Türk Ağaç Kültü İnancının Dede Korkut Hikâyelerindeki Yansımaları", II. Uluslararası Dede Korkut Kolokyumu, Bakü.*¹⁰

Metin Ergun, bildirisinde mitolojiyle ilgili düşünceleri özetledikten sonra *Kitab-ı Dedem Korkut*'un, Oğuzların destanı olduğunu söyleyerek mitolojik arka planını açıklamıştır. Yazara göre, eserin yazıya geçirildiği dönemde Oğuzların dış dünyayı algılayışı mitolojik değil, tarihî tecrübe ve kültürler arası ilişkilere dayanmaktadır. Buna rağmen eserde mitolojinin hâkim olduğunu dile getiren araştırmacı, bunun temel sebebini hikâyelerdeki kelime ve davranış şekillerine dayandırmakta ve hikâyelerin tarihî maceraları, onları oluşturan kelimelerin ise mitolojik düşüncenin kalıntıları olduğunu belirtmektedir. Buradan hareketle, Türk düşünce sistemindeki ağaç kültürünün bu hikâyelere yansımaları ele alan M. Ergun, Uruz asılmak için götürüldüğünde onun ağaçla söyleşmek için düşmandan izin istemesini ağaç kültürünün ve kutsallığının sembolü olarak değerlendirmektedir. Yazar, Uruz'un ağaçla söyleştiği sahnede, yeni din ile eski kültürün çatışması bulunduğunu ve "Tanrı'nın birliğine yoktur güman" sözünün İslam'la, ağaçla söyleşmenin ağaç kültürüyle ilişkili olduğunu savunmaktadır. Ergun'a göre Uruz, ağacı İslam mübarekleriyle birleştirmekte ve Tanrı ile kendisi arasında bir vasıta olarak göstermektedir. Bu yüzden yazar, eserdeki mitolojik yönler kelimelerin sözlük anlamlarıyla değil, arka planda kalan kültürel kodlarla izah edilmelidir, demektedir.

8. *Ahmet Doğan. (2002). "Dede Korkut'u Yeniden Okumak", Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 265-283.*

Bildirisinde *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkındaki tenkitli metinlere yönelik çalışmaları ele alan Ahmet Doğan, bu tür çalışmalarda dikkat çeken birtakım hususlardan istifade ederek bunlarda karşılaşılabilecek güçlükleri ifade etmiştir. Yazar, bu eser hakkında yeteri kadar

¹⁰ Yayınlanmamış bu bildiri, 2000 yılında *Milli Folklor* dergisinin 47. sayısında, 2002 yılında *İslamiyet Öncesi Türk Destanları* adlı kitapta ve 2004 yılında ise *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1998* dergisinin 46. cildinin 1. sayısında yayınlanmıştır.

Kitab-ı Dedem Korkut'un İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme

araştırma yapılmadığını, birkaç çalışmanın metne dayalı hazırlandığını, diğerlerinin mevcut çalışmaları tenkitten öteye geçmediğini söylemektedir. A. Doğan, eserin orijinal metninin uygun metotla farklı kişiler tarafından tekrar okunması gerektiğini, böylece eserle ilgili problemlerin çözülebileceğini ifade etmektedir.

4. *Kitab-ı Dedem Korkut* Hakkında Hazırlanan Tezler¹¹

Değişik üniversitelerin Sosyal Bilimler enstitülerine bağlı başta Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı olmak üzere, başka bilim dallarında *Kitab-ı Dedem Korkut* üzerine dil, kültür, edebiyat, tarih gibi açılardan hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezleri bulunmaktadır. Bu araştırmaların başında, daha sonra kitap hâline getirilen ve yukarıda bahsedilen O. Ş. Gökyay ile M. Ergin'in doktora tezleri örnek verilebilir. Ancak burada, 1990 sonrası hazırlanan ve tarafımızdan ulaşılan bir doktora ile iki yüksek lisans tezi hakkında kısaca bilgi verilecektir.

1. Hülya Savran. (1994). *Kazak Türkçesi Korkut Ata Kitabı (Transkripsiyonlu Metin-Türkiye Türkçesine Çeviri-Dil Özellikleri-Sözlük)*. Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi.

Hülya Savran'ın *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında hazırladığı bu tezde Kazak Türkçesiyle yayınlanmış *Korkut Ata Kitabı* Kazakça dilbilgisi açısından incelenmiştir. Esas itibarıyla H. Savran tarafından çalışılan bu *Korkut Ata Kitabı*, Dede Korkut'un Rusçaya çevirisi ve bu dilden de Kazakçaya çevrilmiş hâlidir. Başka deyişle mezkûr eser, Kazaklara ait bir Dede Korkut varyantından ziyade eserin Kazakçaya kazandırılmış ilk çeviri metnidir. Tezin sonuna orijinal metni ekleyen yazar, tezin girişinde Kazaklar, Kazakistan, dil ve edebiyat, Dede Korkut, Dede Korkut kitabı gibi konuları ele almış, daha sonra *Korkut Ata Kitabı*'nın transkripsiyonlu metnini vermiş, Türkiye Türkçesine çevirisini yapmış ve bu eser üzerinden Kazakçanın fonoloji, morfoloji, sentaks gibi dil özelliklerini incelemiştir.

2. Hülya Taflı. (2006). *İnanç Sistemleri Açısından Beowulf ve Dede Korkut Destanlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Kitab-ı Dedem Korkut üzerine karşılaştırmalı bir çalışma hazırlayan Hülya Taflı, tezini Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı'nda İngilizce olarak kaleme almıştır. Yazar, tezinde Batı Edebiyatı'nda büyük bir öneme sahip *Beowulf* ile Türk edebiyatının başyapıtlarından biri olan *Kitab-ı Dedem Korkut*'taki hikâyeleri mukayese etmiş ve iki yapıtın kendi kültürel değerlerini taşıdığını, benzer şartlar ile tarihî ve sosyal olgular altında gelişen eserler olduğunu belirtmiştir. Yazara göre, iki destan da sözlü gelenekte ortaya çıkmış, uzun bir

¹¹ Bu satırların yazarı, tezini yazdığı tarihte YÖK Tez Merkezi'ndeki çalışmalar açık erişime açılmadığı, dahası o dönemde tezlere ulaşım elde etmek zor olduğu için konuya ilişkin araştırmaları açıklamaya imkân bulamamış ve isim olarak tespit edebildiği araştırmaların ise sadece künyelerini vermişti. Söz konusu tarihlerde YÖK Tez Merkezi'nden veya ilgili enstitüden dilekçe ile talep edilen bazı tezlerin ise sadece kapak, önsöz ve bibliyografya kısımları yazara gönderilmişti. Onun için, belirtilen dönemde konuya dair künyeleri verilen ancak değerlendirilemeyen tezler bu makaleye dâhil edilmemiştir.

Abdulselam Arvas

süreçten sonra yazılı hâle gelmiştir. H. Taflı, tezinde bu iki eserin, tek tanrılı dinlerden önce tanrı kavramı açısından hem benzerlik hem de farklılıklar gösterdiğini ve *Beowulf*'un Hıristiyanlık öncesi İskandinav, Germen ve Kelt kültürleriyle şekillendiğini, paganizmden dolaylı yoldan etkilendiğini ifade etmiştir. *Kitab-ı Dedem Korkut*'un da Gök Tanrı inancı ile Şamanlık geleneklerini barındırdığını, İslam'ın kabulünden sonra yazıya geçirildiği hâlde eski kültürün izlerini taşıdığını dile getirmiştir. İki eserdeki sayı, renk sembolizmi ve hayvan betimlemelerini benzer ve farklı açılardan inceleyen yazar, tezin son kısmında ise bu destanlardaki ölüm, öbür dünya ve ölümsüzlük temalarının inanç sistemlerine yansımaları irdelemiştir.

3. Faik Utkan Denizer. (2007). *Tarihî Metinleri Aktarma Problemleri/Dede Korkut Oğuznâmeleri ve Türkiye Türkçesine Yapılmış Aktarmaları Üzerine Kelime Düzeyinde Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi.*

Faik Utkan Denizer, hazırladığı tezde *Dede Korkut Oğuznâmeleri* örneği üzerinden tarihî metinlerin aktarılması ile ilgili sorunları ele almakta ve söz konusu eserin transkripsiyonlu bir şekilde Türkiye Türkçesine aktarılmış 10 farklı metnini kelime düzeyinde karşılaştırmaktadır. Yazar, ilk bölümde Türk lehçeleri arasındaki dil içi dönüştürme faaliyetleri için kullanılan "aktarma" terimini tanıtır ve çeviri, çeviri bilimi ilişkisini incelemekte ve aktarma ile aktarma problemleri hakkında daha önce yapılmış çalışmalara değinmektedir. F. U. Denizer, daha sonra *Dede Korkut Oğuznâmeleri* ve bu eserin tez için seçilen Türkiye Türkçesine yapılmış 10 aktarmasını tanıtmakta ve kelime düzeyinde yaptığı karşılaştırmanın yöntemini belirlemektedir. Yazar, son olarak eserin orijinali ile hazırlanmış 10 aktarmayı kelime düzeyinde karşılaştırmakta, aktarma hatalarını belirleyerek tasnif etmekte ve bunlara çeşitli örnekler vermektedir.

Sonuç

Türk kültür ve tarihinde önemli bir yer tutan *Kitab-ı Dedem Korkut* aynı zamanda dünya edebiyatları içerisinde klasik eserlerden olup, bilim dünyasının karşısına çıktuktan sonra üzerine en çok çalışma hazırlanan nadir kitaplardan biridir. Hakkında şimdilik 8142 çalışma (Ramiz-Ramiz 2017: 2) hazırlanan bu eser, başlı başına bir disipline dönüşmüştür. *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında daha önce yalnızca künyeden müteşekkil bibliyografyalar hazırlanmasına karşın izahlı bir bibliyografya kaleme alınmamıştır. Onun için bu makalede *Kitab-ı Dedem Korkut* hakkında izahlı bir bibliyografya denemesi ortaya konmuş ancak bunlar uzun açıklamalardan ziyade muhtasar şekilde izah edilmiştir. Zira burada ele alınan bütün çalışmaları uzun uzadıya izah etmek bir makalenin sınırlarını aşmaktadır. Nitekim bu makalede önce *Kitab-ı Dedem Korkut*'tan bahseden birkaç eski yazmanın adı zikredilmiş, sonra eser üzerine yapılan 30 bilimsel çalışmanın künyesi verilerek bunlar hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Bu çalışmaların 12'si telif, 3'ü çeviri, 1'i derleme kitaptan; 3'ü çeviri makaleden; 8'i yayınlanmış bildiriden ve 3'ü lisansüstü tezlerden (1 doktora, 2 yüksek lisans) müteşekkildir. Kitaplardan bazılarının tezlerin, makalelerden bazılarının ise bildirilerin gözden geçirilmiş hâli olduğu tespit edilmiştir.

Kitab-ı Dedem Korkut'un İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme

Netice itibarıyla *Kitab-ı Dedem Korkut* üzerine yapılan çalışmaların tarih, dil, edebiyat vb. gibi sosyal bilimlerin farklı alanlarında hazırlandığı ve ayrıca bu nadide eserin mukayeseli çalışmalara konu olduğu müşahede edilmiştir. Bütün bunlar dikkate alındığında *Kitab-ı Dedem Korkut*'un ne kadar önemli bir eser olduğu ve onunla ilgili yapılan bilimsel çalışmaların izahlı bibliyografyasına ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmaktadır. Zira konuya ilişkin bütün eserleri okumak artık mümkün değildir. Bu yüzden araştırmacıların yapılan çalışmalarını kısaca tanıtan bir eseri ellerinin altında bulundurması önem arz etmektedir. Ancak bize göre bu tarz bir araştırma, münferit değil müştereken ortaya konulabilir. Bu izahlı bibliyografik denemenin, sonraki süreçlerde bir ekip çalışmasıyla kitaba dönüşmesi yazarın en büyük temennisidir.

Kaynakça

- Abdullah, Kemal. 1997. *Gizli Dede Korkut*. Çev. Ali Duymaz. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Abduvaliyev, İbrahim, Tamara Abılkasımova, Gülnara Satımkulova. 2004. *Korkut Ata Kitebi (Türk Elderinin Bayırkı Dastanı)*. Bişkek: Yayınevi yok.
- Ahmet Cevdet Paşa. 1999. *Peygamberler ve Halifeler Tarihi*. Sadeleştiren: Metin Muhsin Bozkurt. İstanbul: Hikmet Neşriyat.
- Alptekin, Ali Berat. 1998. "Dede Korkut Hikâyelerinde Kalıp İfadeler". *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*, Konya.
- Başgöz, İlhan. 1998. "Dede Korkut Destanında Epitetler". Çev. Nebi Özdemir. *Milli Folklor* 37: 23-35.
- Bekki, Salahaddin. 2015. *Dedem Korkut Kitabı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme (Türkiye'deki Yayınlar 1916-2013)*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Boestchen, Hendrick, Semih Tezcan. 2000. *Dede Korkut Oğuznâmeleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Cemiloğlu, İsmet. 2001. *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerine Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Cemşidov, Şamil A. 1990. *Kitâb-ı Dede Korkud*. Çev. Üçler Bulduk. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çobanoğlu, Özkul. 2003. *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Defne, Zeki Ömer. 1988. *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Edebi Sanatlar Bakımından Bir Araştırma*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Denizer, Faik Utkan. (2006). "Dede Korkut Oğuznâmeleri Üzerine Yeni Çalışmalar". *Turkish Studies* (1) 2: 303-322.

Abdulselam Arvas

- Denizer, Faik Utkan. (2007). "Tarihî Metinleri Aktarma Problemleri/Dede Korkut Oğuznâmeleri ve Türkiye Türkçesine Yapılmış Aktarmaları Üzerine Kelime Düzeyinde Bir İnceleme". Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi SBE, Muğla.
- Doğan, Ahmet. 2002. "Dede Korkut'u Yeniden Okumak". *Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 265-283.
- Duymaz, Ali. 1998. "Dede Korkut Kitabında Alplığa Geçiş ve Topluma Katılma Törenleri Üzerine Bir Değerlendirme". *İkinci Uluslararası Dede Korkut Kolokyumu*, Bakü.
- Ergin, Muharrem. 1997. *Dede Korkut Kitabı I-II*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergun, Metin. 1998. "Türk Ağaç Kültü İnancının Dede Korkut Hikâyelerindeki Yansımaları". *İkinci Uluslararası Dede Korkut Kolokyumu*, Bakü.
- Gökyay, Orhan Ş. 2000. *Dedem Korkudun Kitabı*, İstanbul: MEB Yayınları.
- Jirmunskiy, V. M. 1975. "Salur Kazan'ın Çadırının Yağmalanması Hikâyesi ile İlgili Tarihî Kaynaklar". Çev. İsmail Kaynak. *Selçuklu Araştırmaları Dergisi IV*: 285-297.
- Kaçalin, Mustafa S. 2006. *Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuz-nâmesi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kaçalin, Mustafa S. 2006. *Oğuzların Diliyle Dedem Korkud'un Kitabı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin. 2000. *Dede-Korkut Oğuznâmeleri*. Ankara: AKM Yayınları.
- Oğuz, Öcal. 1997. "Dede Korkut Kitabında Anlatım Ortamı İçinde Ozan". VI. *Lord Beyts Konferansı Dedem Korkut Kitabınının 1300. Yılı Uluslararası Sempozyumu*, Bakü.
- Özsoy, Bekir S. 2006. *Dede Korkut Kitabı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ramiz, Asker, Naile Asker. 2017. *Kitabi-Dede Qorqud/Bibliografik Gösterici*. Bakı: BXQR.
- Sakaoğlu, Saim. 1988. "Bey Böyrek Hikâyesindeki Kıyafet Değişirme Motifi ile Diğer Bazı Motiflerin Anadolu Masallarında Görülmesi". I. *Sovyet-Türk Kolokyumu*, Bakü.
- Sakaoğlu, Saim. 1995. "W. Radloff'un Manas Destanı ile Dede Korkut Kitabınının Destansı Yapıları". *Manas Destanınının 1000. Yılı Uluslararası Sempozyumu*, Bolu.
- Sakaoğlu, Saim. 1998. *Dede Korkut Kitabı/İncelemeler-Derlemeler-Aktarmalar I-II*. Konya: Sel-ün Yayınları.
- Savran, Hülya. 1994. "Kazak Türkçesi Korkut Ata Kitabı (Transkripsiyonlu Metin-Türkiye Türkçesine Çeviri-Dil Özellikleri-Sözlük)". Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi SBE, Malatya.
- Sertkaya, Osman F. 2006. *Dede Korkut Kitabı*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Taflı, Hülya. (2006). "İnanç Sistemleri Açısından Beowulf ve Dede Korkut Destanlarının Karşılaştırılması". Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri.

Kitab-ı Dedem Korkut'un İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme

- Tezcan, Semih. 2000. *Dede Korkut Oğuznâmeleri Üzerine Notlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Turan, Fatma A. 1997. "Dede Korkut ile Oğuz-namedeki Ortak Formüller". *V. Milletlerarası Halk Edebiyatı Sektiyon Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, C.II: 299-308.
- Warren S. Walker. 1979. "Bir Halk Destanı Olarak Dede Korkut Kitabı". Çev. Ahmet Edip Uysal. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi* (1) 3: 33-40.

